

**PRIKAZ SEMINARA „IMPROVING DETENTION CONDITIONS AT EU
LEVEL, BEST PRACTICE, LEGISLATION AND THE FOLLOW-UP TO THE
EUROPEAN COMMISSION’S GREEN PAPER“
ERA, TRIER, 1. – 2. LIPNJA 2017. GODINE**

UDK 343.8(4)EU(047)
339.923:061.1](4)EU(047)

Doc. dr. sc. Marija Pleić *

U Trieru, Njemačka, 1. i 2. lipnja 2017. godine u organizaciji Akademije za europsko pravo (*Die Europäische Rechtsakademie, ERA*) održan je seminar Unaprjeđenje uvjeta zatvaranja na razini Europske unije - najbolja praksa, zakonodavstvo te provedba Zelene knjige Europske komisije (*Improving Detention Conditions at EU Level, Best Practice, Legislation and the Follow-Up to the European Commission’s Green Paper*).¹ Riječ je o završnom u nizu od pet seminara vezanih uz problematiku oduzimanja slobode, koji je sufinancirala Europska komisija, a kojemu je u središtu interesa bilo praćenje provedbe Zelene knjige EU-a o provedbi kaznenopravnog zakonodavstva EU-a na području zatvaranja (*Green Paper on the application of EU criminal justice legislation in the field of detention*).

Izlaganja prvog dana bila su podijeljena u četiri tematske cjeline, a započela su s temama o unaprjeđivanju mjera vezanih uz uvjete zatvaranja na razini Europske unije (*Improving measures related to detention conditions at EU level*). Nakon pozdravne riječi voditelja seminara **Ramina Farinpoura** prvo predavanje održala je **Catherine Heard** s Instituta za kriminološka istraživanja Sveučilišta u Londonu (*Institute for Criminal Policy Research, Birkbeck, University of London*) na temu Upravljanje zatvorima i razvoj prikladnih politika o zatvaranju: kako se države članice EU-a uklapaju u globalnu sliku i u kontekst World Prison Briefa (engl. *Managing prisons and developing appropriate policies on imprisonment: where do EU Member States fit within the global picture and in the context of the World Prison Brief?*). Heard je uvodno predstavila bazu podataka World Prison Brief te publikacije koje se izdaju u okviru te baze. Baza World Prison Brief omogućava slobodan pristup podacima o zatvorskoj populaciji u više od 220 država svijeta, koji obuhvaćaju izvješća o zatvorskoj populaciji, stopi zatvorenika, udjelu žena i maloljetnika u zatvorskoj populaciji, udjelu pritvorenika, prenapučenosti. Heard je zatim iznijela neke konkretne podatke o zatvorskoj populaciji u svijetu. Po ukupnom broju zatvorenika na prvom su mjestu u svijetu Sjedinjene Američke Države, a slijede Kina (bez podataka o broju pritvorenika), Rusija i Brazil. Od europskih država Poljska je na 20. mjestu, Ukrajina na 21., a Francuska na 24. mjestu. Europski kontinent bilježi velik pad broja zatvorenika od 2000. godine, ponajviše zbog Rusije i smanjena broja pritvorenika pod utjecajem Vijeća

* Doc. dr. sc. Marija Pleić, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

¹ Sudjelovanje na seminaru financirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom br. 8282 *Croatian Judicial Cooperation in Criminal Matters in the EU and the Region: Heritage of the Past and Challenges of the Future*, voditeljica projekta prof. dr. sc. Zlata Đurđević.

Europe. Finska danas ima najniži udio zatvorenika u Europi. Znakovito je da su među europskim državama s najvišom stopom zatvorenika više od polovine njih članice Europske unije. Heard je na kraju predstavila istraživački projekt Razumijevanje i smanjivanje upotrebe zatvora, koji obuhvaća deset država na pet kontinenata, rangiranih s obzirom na ukupnu zatvorsku populaciju, stopu zatvorenika, udio pritvorenika te udio žena zatvorenica.

Usljedilo je zatim izlaganje o alternativama zatvoru (engl. *Prisons alternatives: a paradigm shift*) koje je održao **Nuno H. Pontes**, istraživač Centra za sociološka istraživanja i studije Sveučilišnog instituta u Lisabonu. Pontes je uvodno prezentirao aktivnost Europskog zatvorskog opservatorija (*European Prison Observatory, EPO*), projekta koji proučava uvjete nacionalnih zatvorskih sustava i alternativa zatvaranju. Svrha projekta, koji je trajao od 2014. do 2016. godine, bila je istražiti u kojoj je mjeri porast korištenja alternativa zatvaranju povezan sa smanjenjem korištenja kazne zatvora. Studija nije dokazala povezanost između porasta i razvoja alternativnih sankcija s jedne strane i smanjenja stope zatvorske populacije s druge strane. Naprotiv, u nekim je državama uočena veza između porasta alternativnih sankcija i porasta zatvorske populacije. Sankcije koje se provode u zajednici uglavnom se koriste u svrhu kontrole i kažnjavanja, a ne kao rehabilitativni individualizirani programi potpore, a u slučaju povrede obveza iz alternativnih sankcija one se automatizmom zamjenjuju za kaznu zatvora. Ipak, studija je pronašla i primjere dobre prakse, koji pokazuju da je moguć i drugačiji pristup, i to putem odgađanja i izbjegavanja kaznenog postupka, odnosno bez involviranja kaznenog pravosuđa. Glavno je pitanje kako promijeniti paradigmu po kojoj se alternativne sankcije, u mjeri u kojoj postoje, nalaze duboko u sjeni zatvora u novu paradigmu, po kojoj bi zatvor, u onoj mjeri u kojoj mora postojati, pao u sjenu alternativnih sankcija. U tom smislu EPO je objavio Manifest za novu penalnu kulturu (*Manifesto for new penal culture*), u kojem se zalaže za potpunu promjenu kaznene paradigme. Pontes je na kraju predstavio i novi projekt naziva *Strategije za deradikalizaciju zatvora, programi i alati za procjenu rizika u Europi*, koji ima za cilj evaluirati strategije i programe za sprječavanje i suzbijanje radikalizacije u zatvorima.

Jonas Grimheden iz Agencije EU-a za temeljna prava (EU Agency for Fundamental Rights, FRA) izložio je rezultate dvaju izvješća Agencije (engl. *An overview of findings from two reports from the EU Agency for Fundamental Rights*). Izvješće *Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU crossborder transfers* bavi se zaštitom temeljnih ljudskih prava u kontekstu triju okvirnih odluka: okvirne odluke o transferu zatvorenika,² o probaciji i alternativnim sankcijama³ te o europskom nalogu o mjerama

² Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode.

³ Okvirna odluka Vijeća 2008/947/PUP o primjeni načela uzajamnog priznavanja uvjetnih odluka i alternativnih sankcija.

opreza⁴. U izvješću se naglašavaju opasnosti od povrede temeljnih ljudskih prava kao rezultat premještaja zatvorenika, primjerice zbog neodgovarajućih uvjeta zatvaranja. Poseban je naglasak na socijalnoj rehabilitaciji. Pravilna primjena tih instrumenata može ojačati socijalnu rehabilitaciju zatvorenika, potaknuti širu primjenu alternativa zatvaranju i čak poboljšati standarde zatvaranja. Grimheden je istaknuo nužnost razvoja zajedničkih indikatora o uvjetima u zatvorima budući da postoje velike razlike između pojedinih zatvora u nekim državama. U nastavku je iznio i rezultate izvješća Agencije koje analizira prava osumnjičenih i optuženih osoba na prevođenje i tumačenje te pravo na informaciju (engl. Rights of suspected and accused persons across the EU: translation, interpretation and information). Radi se o pravima zajamčenima Direktivom 2010/64/EU o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima i Direktivom 2012/13/EU o pravu na informaciju u kaznenom postupku. Grimheden je naglasio da bi, u cilju jačanja pravne sigurnosti i jasnoće, države članice trebale uvesti, ali i proširiti listu bitnih dokumenata za koje je potrebno osigurati prijevod u kaznenom postupku. Nadalje, preporučuje se da države članice uvedu jamstva koja će povećati kvalitetu rada službi za prevođenje i tumačenje, i to putem uspostave registra tumača i prevoditelja. Potrebno je osigurati i da osumnjičene i optužene osobe od samog početka dobiju izričite informacije o dostupnosti prevođenja komunikacije s braniteljem. Grimheden je u raspravi nakon izlaganja naglasio da EU ima dobre zakonodavne instrumente te da treba usmjeriti energiju na primjenu postojećeg zakonodavstva EU-a umjesto na stvaranje novog.

Jesca Bener iz Glavne uprave za pravosuđe i potrošače Europske komisije u svojem je izlaganju govorila o aktivnostima Europske unije na području zatvaranja (engl. *State of play of EU action in the field of detention*). Uvodno se osvrnula na pitanje nadležnosti i interesa Europske unije u području oduzimanja slobode objašnjavajući da uvjeti zatvaranja u pojedinoj državi članici EU-a mogu predstavljati prepreku u kaznenopravnoj suradnji među državama članicama EU-a. Bener je prvo izložila kronologiju legislative EU-a na ovom području, počevši sa Zelenom knjigom na području pritvaranja iz 2011. godine, a potom i trenutno stanje implementacije triju okvirnih odluka. Okvirnu odluku 909 o transferu zatvorenika implementirale su sve države članice osim Bugarske i Irske. Okvirnu odluku 947 o probaciji i alternativnim sankcijama nije implementirala Irska, dok se UK odlučilo za *opt-out*, a okvirnu odluku 829 o europskom nalogu o mjerama opreza nisu implementirale Irska i Belgija. Bener je istaknula problem prekomjerne uporabe pritvora, koji dijelom objašnjava trenutna prenapučenost zatvora u državama članicama EU-a. Dvanaest država članica tražilo je od Komisije da preispita mogućnost modernizacije nacionalnih zatvorskih sustava u okviru višegodišnjeg financijskog programa za 2014.–2020. Nakon donošenja presude Suda Europske unije u predmetu *Aranyosi/Căldăraru*,⁵ u kojoj je sud ustvrdio da su države članice dužne poštivati temeljna

⁴ Okvirna odluka Vijeća 2009/829/PUP od 23. listopada 2009. o primjeni načela uzajamnog priznavanja odluka o mjerama nadzora među državama članicama Europske unije kao alternative privremenom pritvoru.

⁵ Presuda Suda (Veliko vijeće) od 5. travnja 2016. *Aranyosi i Căldăraru*, spojeni predmeti C-404/15 i C-659/15 PPU, dostupno na: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62015CJ0404&lang1=hr&type=TXT&ancre=>

prava osoba čija se predaja traži te razjasnio postupanje i obveze nadležnih tijela država izvršenja u slučaju postojanja opasnosti da će predaja dovesti do povrede prava iz čl. 4. Povelje EU-a o temeljnim pravima, poduzete su različite aktivnosti s ciljem stvaranja zajedničkih indikatora u pogledu zahtjeva za informacijama temeljem čl. 15. st. 2. Europskog uhidbenog naloga, redovite razmjene najbolje prakse izvršenja kaznenopravnih sankcija, uspostave baze podataka o uvjetima zatvaranja u državama članicama u suradnji s FRA i CoE.

U drugom dijelu prijepodneva uslijedila su izlaganja vezana uz dobru praksu zatvorskog upravljanja (*Good practices in prison management*). **Christiane Jesse**, ravnateljica Uprave za zatvorski sustav Donje Saske, Njemačka, govorila je o dobrom upravljanju i nadzoru inspekcijskih tijela u odnosu na zatvorske potrebe (engl. *Good governance and supervision by inspecting authorities in relation to prison needs*). Jesse je uvodno objasnila da dobro upravljanje zatvorima podrazumijeva humane uvjete u zatvorima, dovoljno prilika za zapošljavanje i obrazovanje zatvorenika, sportske i druge aktivnosti, pristup radiju, televiziji i telefonu, dobru zdravstvenu skrb te uljudan kontakt sa zatvorenicima i njihovim bližnjima. Kvalitetno upravljanje zatvorima zahtijeva i kvalitetan nadzor od strane inspekcijskih tijela, koji podrazumijeva redovite sastanke, transparentnost u pogledu koncepta provođenja nadzora, dobar program za osobni razvoj upravitelja. Nadalje, organizacija dobre uprave obuhvaća jasnu podjelu zadaća, razumnu i jednostavnu organizacijsku strukturu, praktične jedinice i odjele. Dobra uprava podrazumijeva jasna pravila o tome tko je odgovaran za odlučivanje, postojanje sustava interne kontrole, pažljivo regrutiranje i obuku zatvorskog osoblja u skladu s potrebama i ciljevima institucije. U raspravi koja je uslijedila na kraju sekcije Antonius Maria van Kalmthout, član Europskog odbora za sprječavanje mučenja (CPT), istaknuo je kako je CPT prilikom posjeta Njemačkoj 2015. godine bio ugodno iznenađen situacijom u Donjoj Saskoj te je tu pokrajinu naveo kao primjer dobre prakse upravljanja i filozofije u zatvorima.

Anders Backman iz Uprave za zatvorski i probacijski sustav u Malmöu, Švedska, održao je izlaganje na temu: Učinkovita obuka zatvorskog osoblja i edukacija zatvorenika (*Effective training of prison staff and ensuring education of prisoners*). Backman je započeo izlaganje s izazovima edukaciji u zatvorima u Švedskoj. Istaknuo je potrebu za kvalificiranim učiteljima i širokim spektrom tečajeva koji se mogu ponuditi zatvorenicima. Svi bi tečajevi trebali biti dostupni u svim zatvorima i tijekom cijele godine, a potrebno je omogućiti nastavak započete edukacije i nakon premještaja zatvorenika. Različiti su načini za postizanje tih ciljeva, kod organiziranja edukacije u zatvorima moguće je poći od lokalne, regionalne ili nacionalne razine. Švedska iskustva govore da je organizacija edukacije na nacionalnoj razini najučinkovitiji pristup. O broju dostupnih učitelja ovisi i brojnost predavanja, u svakom je zatvoru zaposleno nekoliko učitelja. Sustav omogućava predavanje na svim tečajevima za sve zatvorenike neovisno o lokaciji na kojoj se nalaze. To je moguće putem modela učenja na daljinu. Backman je dalje govorio

i o načinu regrutiranja i obuke zatvorskog osoblja u švedskoj zatvorskoj i probacijskoj službi. Svi zaposlenici započinju zaposlenje s temeljnom obukom, a osnovni profil zaposlenika treba obuhvatiti: psihičku stabilnost, empatičnost, socijalne vještine, prilagodljivost, sposobnost za suradnju, tolerancija na stres. Trajanje temeljne obuke ovisi o tome o kojoj se službi radi, a osim temeljne obuke postoje i specijalizirane obuke za pojedine kategorije zaposlenika.

Poslijepodnevni dio prvog dana bio je posvećen ulozi nacionalnih nadzornih sustava u poboljšanju uvjeta zatvaranja (*The role of national monitoring systems in dealing with detention issues and improving conditions*). **Przemysław Kazimirski** iz Ureda nacionalnog preventivnog mehanizma u Varšavi, Poljska, te **Jennifer Bartelt** iz Nacionalne agencije za sprječavanje mučenja, Wiesbaden, Njemačka, održali su izlaganje na temu Uloga nacionalnog preventivnog mehanizma i studije slučaja u Poljskoj i Njemačkoj (engl. *The role of National Preventive Mechanisms and case studies in Poland and Germany*). **Kazimirski** je predstavio poljski nacionalni preventivni mehanizam (NPM) i njegovu aktivnost ističući kao ključne točke razvijanje kulture netoleriranja torture u društvu, provođenje preventivnih posjeta mjestima oduzimanja slobode, pripremu preporuka utemeljenih na uočenim nedostacima, suradnju s drugim tijelima u unaprjeđivanju uvjeta zatvaranja. Kazimirski se posebno osvrnuo na različite oblike suradnje NPM-a na nacionalnoj i međunarodnoj razini putem kojih NPM postaje vidljiviji u društvenoj zajednici, jača se njegov utjecaj i uloga u sustavu zaštite ljudskih prava. U raspravi koja je uslijedila nakon izlaganja Kazimirski je istaknuo kako poljski zatvorski sustav ima dosta pojedinačnih nepravilnosti, ali NPM se fokusira na systemske pogreške. Od generalnih problema koji su uočeni u poljskom zatvorskom sustavu istaknuo je način provođenja osobnih pretraga. Očekuje se donošenje propisa koji će omogućiti zatvorenicima pravo žalbe na osobne pretrage. Nadalje, problemi su uočeni u odnosu na pravo pristupa javnim informacijama, nedostatak kulturnih i drugih aktivnosti pritvorenika. Kazimirski je naglasio i da je Poljska danas u specifičnoj situaciji budući da je došlo do pada zatvorske populacije te se razvilo dosta alternativa kazni zatvora. U nastavku je **Jennifer Bartlet** predstavila rad njemačkog NPM-a Nacionalne agencije za sprječavanje mučenja počevši od pravnog temelja osnivanja tog tijela, organizacije i strukture te ovlasti agencije. Agencija se sastoji od Federalne agencije nadležne za ustanove iz nadležnosti saveznih država te zajedničke komisije saveznih država. Bartlet je u nastavku iznijela neka iskustva u radu NA. Među uočenim problemima izdvojila je pitanje veličine prostorija u kojima borave zatvorenici te problematiku pretraga koje uključuju razodijevanje. Razodijevanje bi se trebalo odvijati u dvije faze jer osoba ne smije biti u cijelosti razodjevena pred policijskim službenikom. Nadalje, uočeni su problemi u primjeni mjere vezivanja lisicama, videonadzora u toaletima bez pikseliziranja te problemi s prevođenjem, odnosno s pronalaskom profesionalnih prevoditelja. Bartlet je u okviru rasprave nakon izlaganja izdvojila dva aktualna problema njemačkog zatvorskog sustava. Prvi je problem integracije zatvorenika muslimana, koji su izolirani od drugih zatvorenika, a zbog velike imigrantske krize velik broj zatvorenika ne govori njemački.

Osim toga, mnogo je zatvorenika s psihičkim problemima, a suradnja psihijatrijskih ustanova i zatvora nije dobra.

Posljednja sekcija prvog dana bavila se pitanjima zatvorskog upravljanja i nadzora u Europi u kontekstu relevantnih okvirnih odluka i europskog uhidbenog naloga. (*Moving forward: better prison management and monitoring in europe within the context of the relevant framework decisions and European arrest warrant*). **Gerrit Zach** s Instituta za ljudska prava Ludwig Boltzmann (Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte - BIM) u Beču iznijela je rezultate studije provedene u suradnji s ERA-om o budućnosti uzajamnog povjerenja i sprječavanju zlostavljanja (engl. *The Future of Mutual Trust and the Prevention of Ill-Treatment, Judicial cooperation and the Engagement of NPMs*). Temeljno pitanje studije bilo je kako unaprijediti pravosudnu suradnju i angažman nacionalnih preventivnih mehanizama. Zach je uvodno pojasnila koji su izazovi i mogućnosti u primjeni Europskog uhidbenog naloga i okvirnih odluka o zatvaranju u odnosu na sprječavanje zlostavljanja zabranjenog čl. 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i čl. 4. Povelje EU-a o temeljnim pravima. Neodgovarajući uvjeti zatvaranja, odnosno opasnost od povrede temeljnih ljudskih prava, predstavljaju izazov načelu uzajamnog priznavanja i povjerenja među državama članicama. Postavlja se pitanje koliko daleko može ići automatski sustav uzajamnog priznavanja, koji se temelji isključivo na presumiranom povjerenju. U odnosu na Okvirnu odluku 909 o transferu zatvorenika Zach je naglasila potrebu osiguranja zatvorenicima odgovarajućih i dostupnih podataka vezanih uz njihova prava i pojedinosti o predloženom transferu. Potrebno je omogućiti sudovima širi pristup informacijama o uvjetima zatvaranja diljem EU-a. Također bi trebalo isticati pogodnosti Okvirne odluke o probaciji i alternativnim sankcijama među sucima te provesti obuku o praktičnoj primjeni, dijeliti iskustva te evaluirati status primjene okvirnih odluka o zatvaranju. U nastavku izlaganja Zach je objasnila ulogu nacionalnih preventivnih mehanizama u odnosu na spomenute izazove u primjeni tih instrumenata pravosudne suradnje. Uloga NPM-a važna je kako u pogledu prekogranične suradnje, budući da izvješća NPM-a pružaju „objektivne, pouzdane, ažurirane informacije o uvjetima zatvaranja“, u skladu s presudom *Aranyosi/Căldăraru*, tako i u nacionalnom kontekstu. Potrebno je podići svijest sudova o ulozi i ovlastima NPM-a, a NPM-i bi se trebali uspostaviti kao pouzdani izvori putem kvalitetnih izvješća koja će biti javno objavljena i široko dostupna. NPM-i bi također trebali raditi na boljem poznavanju prava EU-a kao preduvjetu za aktivniju ulogu u implementaciji tog prava. NPM mogu svojom aktivnošću podići svijest o instrumentima EU-a te suradnjom s medijima i javnosti osigurati da se sva pitanja vezana uz zatvaranje, pritvor, prenapučenost i opasnosti od povrede čl. 3. EKLJP-a bolje razumiju. U raspravi koja je neposredno uslijedila van Kalmthout je istaknuo kako je fokus previše stavljen na pravosuđe te da bi težište trebalo staviti na angažman branitelja u smislu promocije okvirnih odluka o kojima je bilo riječi. Naime odluke o pritvoru donose se u relativno kratkim rokovima i upravo su branitelji oni koji trebaju preuzeti inicijativu u smislu predlaganja alternativa.

Drugi dan seminara započeo je izlaganjem **Ralpha Bunchea**, regionalnog direktora organizacije *Fair Trials*, na temu: Praksa odlučivanja o pritvoru (istražnom zatvoru) u Europskoj uniji i njezini učinci: najnoviji razvoj (engl. *The practice of pre-trial decision-making in the EU and its effects: latest developments*). Bunche se uvodno kratko osvrnuo na problematiku pritvora u kontekstu europskog uhidbenog naloga i presude *Aranyosi/Căldăraru* ističući kako ispravna primjena pretpostavke u korist puštanja na slobodu može pomoći u izbjegavanju takvih situacija u kojima se odbija izvršenje europskog uhidbenog naloga zbog opasnosti od povrede temeljnih prava. Od temeljnih ljudskih prava koja mogu biti ugrožena primjenom pritvora ističe se pravo na pravično suđenje, konkretnije pretpostavka okrivljenikove nedužnosti, budući da je veća vjerojatnost da će pritvorene osobe biti naposljetku proglašene krivima, kao i da će biti osuđene na kaznu zatvora, te da se pritvor primjenjuje kao sredstvo prisile. U nastavku predavanja Bunche je izložio temeljne zaključke iz izvješća Europskog odbora za sprječavanje mučenja (CPT) za 2016. godinu vezane uz uvjete u pritvorima. U mnogim je državama kontinuirani problem prenapučenost zatvora zbog velikog udjela pritvorenika. Temeljna je preporuka CPT-a da bi pritvor trebao trajati što je moguće kraće, trebao bi se temeljiti na konkretnoj procjeni opasnosti od počinjenja novog kaznenog djela, straha od bijega ili ometanja kaznenog postupka, utjecaja na svjedoke i dokaze. Europski sud za ljudska prava postavio je jasne standarde, koji zahtijevaju da pritvor bude krajnje sredstvo koje se primjenjuje samo kada nije moguće primijeniti manje intruzivne alternativne mjere. Bunche je u drugom dijelu svog izlaganja predstavio rezultate istraživačkog projekta koji je financirala Europska komisija, a provela organizacija Fair Trials, o praksi primjene pritvora (*The practice of pre-trial detention decision-making in the EU*). Istraživanje je obuhvatilo deset država, pregledana su 672 spisa te provedeni intervjui s 56 sudaca i 44 državna odvjetnika te 544 odvjetnika. To je istraživanje dovelo do zaključka da se u praksi pritvor primjenjuje više kao prva mjera, a ne kao krajnje sredstvo. Od utvrđenih preporuka posebno se izdvaja zahtjev za poboljšanjem pristupa materijalima nužnima za preispitivanje mjere pritvaranja, jačanje prava na pristup odvjetniku, bolja regulacija zakonitih uvjeta za pritvor, eksplicitno razmatranje svih dostupnih alternativnih mjera kako bi se osiguralo da se pritvor primjenjuje kao krajnje sredstvo. Redovita kontrola zakonitosti trebala bi biti automatska i periodična, a uz to je potrebno omogućiti *ad hoc* kontrolu na temelju izmijenjenih okolnosti slučaja. Nedostatak povjerenja i iskustva u primjeni alternativnih mjera od strane sudaca dovodi do slabo obrazloženih odluka. Kao primjer dobre prakse u primjeni alternativa navodi Englesku i Wales. Nadalje, pritvorske su osnove u pojedinim državama u suprotnosti sa standardima ESLJP-a.

Katja Đogović iz finske zatvorske i probacijske službe te jedna od voditelja ekspertne grupe Europrisa za Okvirnu odluku o transferu zatvorenika održala je predavanje na temu Okvirna odluka 909 o transferu zatvorenika: aktualnosti o pitanjima, postupcima i praksi vezanoj uz njezinu primjenu (engl. *Framework Decision 909 on the transfer of prisoners: an update on issues, processes and practices in relation to its use*). Europris kao nepolitička i nevladina organizacija zatvorskih službi osnovana je 2011. godine te je 2012. godine u

okviru organizacije uspostavljena ekspertna grupa za Okvirnu odluku 909. Dvije države, Irska i Bugarska, još nisu implementirale Okvirnu odluku. Đogović je objasnila kako su u praksi države implementirale OD 909 na četiri različita načina s obzirom na tijelo nadležno za odlučivanje o transferu. Dio država (Estonija, Latvija, Rumunjska) predvidio je ministarstvo pravosuđa kao tijelo nadležno za komunikaciju, a sudove za odlučivanje o samom transferu. U drugim državama, primjerice Finskoj, Italiji, Nizozemskoj, Švedskoj, UK, isto tijelo nadležno je i za komunikaciju i za odlučivanje o transferu. 12 država odlučilo se za pristup prema kojem su sudovi ili tužitelji nadležna tijela te nema središnjeg tijela za komunikaciju, što može dovesti do problema u pogledu prevođenja i sl. Transfer se može provesti uz pristanak ili bez pristanka zatvorenika. Okvirna odluka predviđa mogućnost transfera samog zatvorenika ili pak izvršenja presude kada se osoba već nalazi u državi izvršenja. Država izvršenja ima ograničene razloge za odbijanje prihvata transfera zatvorenika državljana te države. Svrha je OD-a poduprijeti socijalnu rehabilitaciju zatvorenika. Ekspertna grupa Europrisa raspravljala je o tome bi li bilo moguće da države članice koje su podijelile nadležnost među više tijela uspostave jedno središnje tijelo koje će se baviti upitima vezanima uz relevantne sudove, zakonodavnu proceduru ili pronalaženje odgovora. Teškoće se javljaju u odnosu na pribavljanje informacija i razumijevanje sustava uvjetnog otpusta u drugim državama članicama.

Posljednje predavanje na seminaru pripremili su **Antonius Mariu van Kalmthout**, član Europskog odbora za sprječavanje mučenja, i **Ioan Durnescu**, profesor Fakulteta za sociologiju i socijalni rad Sveučilišta u Bukureštu, s temom Okvirna odluka 947/2008 o alternativama zatvoru i probaciji te Okvirna odluka 829/2009 o europskom nalogu o mjerama opreza: najnoviji razvoj u odnosu na njihovu primjenu i prevladavanje praktičnih problema (engl. *Framework Decision 947 on probation and alternative sanctions and Framework Decision 829 on the European Supervision Order: latest developments in relation to their use and overcoming practical issues*). Durnescu je uvodno dao poredbeni prikaz tih dviju okvirnih odluka u odnosu na temeljne značajke, predviđeni postupak, temelje za odbijanje priznavanja te rok za implementaciju. I dok je svrha OD 947 ojačati socijalnu rehabilitaciju, OD 829 ima za cilj jačanje prava na slobodu, pretpostavku nedužnosti, jednakost postupanja prema nerezidentnim pritvorenicima te zaštitu prava žrtava i općenito javnosti nadzora nad okrivljenicima za vrijeme suđenja. Što se tiče stanja implementacije, obje je okvirne odluke implementirao 26 država članica, jedna je u procesu implementacije, a jedna država članica nije implementirala okvirne odluke. U praksi je OD 947 do sada povremeno primjenjivana, dok je primjena OD 829 za sada vrlo ograničena. Durnescu je iznio rumunjska iskustva: postoji jedan zahtjev prema Bugarskoj i dva zahtjeva Španjolske i Mađarske. U nastavku je izložio jedan slučaj iz prakse kojim je upozorio na temeljne probleme u primjeni spomenutih okvirnih odluka i iznio sljedeće zaključke: pravosudna tijela i probacijske službe još ne poznaju proceduru primjene OD-a, postupci traju dugo i katkad su pretjerano birokratizirani, osumnjičenci koji su pod probacijom, odnosno pod nadzorom, trebali bi biti obaviješteni o tome kako se taj nadzor vrši u državi izvršenja. Informirani pristanak trebao bi biti temelj primjene, međutim sada je samo implicitan i nije informiran. U odnosu na OD 829 previše je

nadležnih tijela u postupku uključeno, okvirne odluke pokrivaju uglavnom sudski postupak, ali ne i postupak nadzora u smislu razmjene informacija i sl., loša je razina primjene OD-a u praksi, nisu sve alternative pritvoru dostupne u državama članicama ili se, ako i jesu dostupne, rijetko koriste. Potrebno je, među ostalim, uspostaviti bolju suradnju probacijskih službi, dopuniti Okvirnu odluku 947 u pogledu informiranog pristanka te uvođenja uvjetnog odustanka od kaznenog progona, uspostaviti bazu podataka sudske prakse, uložiti u više istraživanja o učinkovitosti alternativa te podići svijest ne samo civilnog društva nego i sudova, tužitelja, odvjetnika.

Nakon završetka predavanja održane su tri simultane radionice za sudionike seminara. Prvu je vodila Katja Đogović na temu primjene Okvirne odluke o transferu zatvorenika u praksi. Drugu radionicu o primjeni Okvirnih odluka 947 i 829 vodili su Antonius Maria van Kalmthout i Ioan Durnescu. Treću radionicu na temu Učinkovita sredstva u upravljanju zatvorima, nadzoru i postupanju sa zatvorenicima vodila je Christiane Jesse. Nakon završetka radionica sudionici su ukratko iznijeli svoje zaključke, nakon čega je završnim govorom voditelja **Ramina Farinpoura** zaključen završni seminar o oduzimanju slobode u EU-u.